Ivana Ciglič

GOSPODARSKE DRUŽBE

Program: EKONOMSKI TEHNIK
Modul: SODOBNO GOSPODARSTVO
Vsebinski sklop: PRAVNOORGANIZACIJSKI VIDIKI POSLOVANJA

Ljubljana, september 2009

Srednje strokovno izobraževanje

Program: **Ekonomski tehnik**
Modul: **Sodobno gospodarstvo**
Vsebinski sklop: **Pravnoorganizacijski vidiki poslovanja**

Naslov učnega gradiva
Gospodarske družbe

Ključne besede: **pravni subjekt, gospodarska družba, osebne družbe, kapitalske družbe, sodni register, sanacija, stečaj, likvidacija.**

Seznam kompetenc, ki jih zajema učno gradivo:
RDG1: **Racionalno ravnanje, skladno z zakonitostmi sodobnega tržnega gospodarstva.**
RDG2: **Primerjanje ekonomskih sistemov in utemeljitev vloge države v sodobnem gospodarstvu.**
RDG3: **Ravnanje skladno s trajnostnim razvojem in uspešno delovanje v mednarodnem okolju.**

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

347.7(075.3)(0.034.2)

CIGLIČ, Ivana
Gospodarske družbe [Elektronski vir] / Ivana Ciglič. - El. knjiga. - Ljubljana : GZS, Center za poslovno usposabljanje, 2009. - (Srednje strokovno izobraževanje. Program Ekonomski tehnik. Modul Sodobno gospodarstvo. Vsebinski sklop Pravnoorganizacijski vidiki poslovanja)

Način dostopa (URL): http://www.unisvet.si/index/index/activityId/44. - Projekt UNISVET

ISBN 978-961-6413-34-3

251108096

Avtorica: **Ivana Ciglič**
Recenzentka: **Nataša Tekavec**
Lektorica: **Vanja Novak**

Založnik: **GZS Ljubljana, Center za poslovno usposabljanje**
Projekt unisVET
URL: http://www.unisvet.si/index/index/activityId/44
Kraj in datum: **Ljubljana, september 2009**

To delo je ponujeno pod licenco Creative Commons:
Priznanje avtorstva – Nekomercialno - Deljenje pod enakimi pogoji.

Učno gradivo je nastalo v okviru projekta unisVET Uvajanje novih izobraževalnih programov v srednjem poklicnem in strokovnem izobraževanju s področja storitev za obdobje 2008-2012, ki ga sofinancirata Evropska unija preko Evropskega socialnega sklada in Ministrstvo Republike Slovenije za šolstvo in šport. Operacija se izvaja v okviru operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007 – 2013, razvojne prioritete: Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja, prednostna usmeritev Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja.

Vsebina gradiva v nobenem primeru ne odraža mnenja Evropske unije. Odgovornost za vsebino nosi avtor.

UVODNA VZPODBUDA AVTORICE GRADIVA

V prvem delu gradiva Predmetna mapa – Sodobno gospodarstvo smo spoznali gospodarske dejavnosti in njihove lastnosti ter podjetje kot osnovno gospodarsko celico. V tem delu pa bomo skušali pojasniti pravne temelje poslovanja gospodarskih družb in postopke od ustanovitve do prenehanja delovanja le-teh.

Gradivo je zasnovano shematično in podaja osnovne pojme, definicije ter strnjeno razlago vsebin. Od vas dijakov pričakuje, da boste neprisiljeno poglabljali znanje z brskanjem po dodatnih virih, s kreativnim sodelovanjem pri razpravah in s kritičnim razmišljanjem.

S pomočjo učnih listov boste znali ločiti vse oblike gospodarskih družb, primerjati osebne in kapitalske družbe, razumeti prednosti in slabosti posameznih gospodarskih družb, sestavine in načela firmskega prava, spoznali boste sodni register ter znali opisati postopek ustanovitve gospodarske družbe, likvidacijo, sanacijo in stečaj.

Po navodilih z delovnih listov pa boste razpravljali z učiteljem mentorjem in sošolci, pri tem boste uporabljali različne vire (literatura, internet …). Aktivno se boste vključili v proces učenja, in sicer si boste skupaj s sošolci ogledali nekatere gospodarske družbe, izvedli dejavnosti za vpis v sodni register, izdelali boste primer firme podjetja, presojali ustreznost pravnoorganizacijske oblike posamezne družbe in predvideli pravne posledice napačnih podjetniških odločitev.

S skupinskim delom se boste naučili sprejemati različna mnenja drugih, znali boste reševati in analizirati probleme ter vzroke z več vidikov, razvijali boste komunikacijske sposobnosti, se usposobili za samostojni nastop in kritično presojanje na vseh področjih družbenega življenja.

NAVODILO ZA UPORABO

Gradivo obsega:

- predmetno mapo za vlaganje listov,
- zavoj učnih listov in
- zavoj delovnih listov ter vprašalnikov.

Vsi deli so ustrezno označeni in se po navodilih učitelja sproti vlagajo v mapo.

Učni listi (ULI) zajemajo teoretični del, ki se obravnava s pomočjo učiteljeve razlage in razprave z dijaki. Tako se ugotavlja predznanje dijakov, seznani se jih s stanjem na trgu in v podjetništvu, pojasnijo se definicije in vrste pojmov ter osnovne značilnosti gospodarstva.

Učni listi so sestavljeni po načelu »manj je več«, kajti njihov cilj je, da dijak razume bistvo nove teme. Nato učitelj kot mentor posreduje dijaku navodila in ga usmerja k samostojnemu delu, iskanju virov, uporabi interneta ter komuniciranju z določenimi ustnimi in pisnimi viri, obiskovanju in ogledu institucij v zvezi z nalogami na delovnih listih. Dijaku pa je prepuščeno, da na svoj način rešuje probleme, razvija spretnosti, ustvarjalno mišljenje in pridobiva poklicne kompetence ter integrirane ključne kvalifikacije. Poleg učnih listov lahko dijak doda v mapo še dodatno gradivo, ki ga sam poišče ali predlaga.

Naloge na **delovnih listih (DLI)** so sestavljene tako, da lahko dijak realizira izdelek v okviru pouka samostojno ali v skupini. Nalogo pa je možno izvesti tudi kot medpredmetno povezavo ali projektni dan (oznaka za to je navedena v levem zgornjem kotu), tako da se poišče ožjo ali širšo zvezo z enim ali več splošnimi predmeti oz. moduli. Določene naloge lahko dijak opravi tudi izven pouka (obisk podjetja, uporaba spletnih strani ...). Učitelj pri izdelavi izdelka nastopa v vlogi mentorja, ki dijaka usmerja ter mu svetuje. Doseženi cilji oz. rezultati se tako ugotavljajo in vrednotijo individualno ali skupinsko z opazovanjem dela posameznika ali skupin, in sicer predstavitve, pogovor, pisni in ustni odgovori.

V priloženem gradivu se nahajajo učni in delovni listi, ki so namenjene učencem, Power Point **predstavitve** pa so namenjene učiteljem pri razlagi učne snovi (dostop do predstavitve je mogoč s klikom na naslov učnega lista).

Na koncu izvedenega sklopa dijak in učitelj povzameta pridobljene izkušnje z izpolnitvijo **vprašalnika za refleksijo (REF)**. Tako dijak ugotovi, kaj ga motivira, in gradi občutek lastne vrednosti. Refleksija, ovrednotenje lastne mape ali dela, je v bistvu spoznavanje in ovrednotenje sebe. Ko dijak lahko izrazi svoje mnenje, predloge, reakcije, dobi potrditev, da je na pravi poti, in tako se sproži motivacija za nove aktivnosti.

List za integrirane ključne kvalifikacije (IKK) je novost, ki ga prinaša prenovljeni program izobraževalnega sistema na srednjih šolah. To je paket znanja, veščin in stališč, ki je potreben za osebni razvoj posameznika in za vključitev v zaposlitev oziroma izkaz na poti vseživljenjskega učenja. V vprašalniku IKK boste dijaki zgradili in ovrednotili svoje pridobljene spretnosti ter osebnostne lastnosti, ki ste jih usvojili s teoretičnim znanjem in izkušnjami, pridobljenimi v praktičnem delu tega modula. IKK se spremlja preko vprašalnika večkrat na leto; tako dijak spoznava svoj napredek od začetka do konca leta.

POJASNILO SIMBOLOV

1. (ULI) učni list in vprašanja za ponavljanje **U L I**
2. (DLI) delovni list – projektne naloge **D L I**
3. (MPP) medpredmetna povezava **M P P**
4. (PSP) povezava s podjetjem **P S P**
5. (DZI) delo z internetom **D Z I**
6. (IKK) list za ugotavljanje integrirane ključne kvalifikacije **I K K**
7. (REF) list za refleksijo **R E F**
8. (PREV) list za preverjanje **P R E V**

KAZALO

UVOD

1. UČNI LISTI U L I
Pravne osebe in fizične osebe
Osebne družbe
Kapitalske družbe
Javna podjetja in zavodi, zastopniki
Ustanovitev podjetja
Likvidacija podjetja

2. DELOVNI LISTI D L I
Gospodarske družbe v našem kraju
Uporaba Uradnega lista RS
Pet sestavin podjetja
Obisk javnega podjetja
Postopek ustanavljanja podjetja

3. PREVERJANJE P R E V

4. REFLEKSIJA R E F

5. KLJUČNE KOMPETENCE I K K

6. VIRI

7. SEZNAM TABEL IN SLIK

UVOD

V tem vsebinskem sklopu bomo spoznali gospodarske družbe, ki se razlikujejo po ustanovitvenem kapitalu in po tem, kdo je za kapital družbe odgovoren.

Z učnimi listi boste ugotovili:

- da obstaja cela vrsta gospodarskih družb, ki sestavljajo podjetniški sistem,
- da je vsak človek vključen v gospodarsko družbo, je del nje oziroma neposredno ali posredno povezan z njo, ko opravlja svoj poklic,
- razloge za ustanovitev določene organizacijske oblike pravne osebe,
- razloge za prenehanje delovanja gospodarske družbe.

Spoznali boste:

- kakšne so prednosti in slabosti gospodarskih subjektov,
- katere so osnovne sestavine, ki jih moramo upoštevati ob registraciji podjetja,
- kakšne so lastnosti posamezne družbe,
- postopek ustanovitve in prenehanja delovanja družbe.

1. UČNI LISTI

U L I – 1

Pravne in fizične osebe

Novi pojmi:
- pravo – ureja razmerja med osebami, ki so nosilci pravic in obveznosti,
- akt – listina,
- statut - pravilnik, uredba,
- fizične osebe – ljudje od rojstva do smrti,
- pravne osebe – skupine posameznikov, ki stopajo v pravna razmerja,
- gospodarska družba – družba, ki opravlja neko dejavnost, ki ima pridobitni namen,
- riziko – prevzem tveganja.

Pravne podlage za poslovanje podjetja

Podlaga za poslovanje pravnih oseb so zakoni, in sicer: Zakon o gospodarskih družbah (ZGD), Zakon o javnih gospodarskih družbah (ZJGD) in Zakon o zavodih (ZOZ).

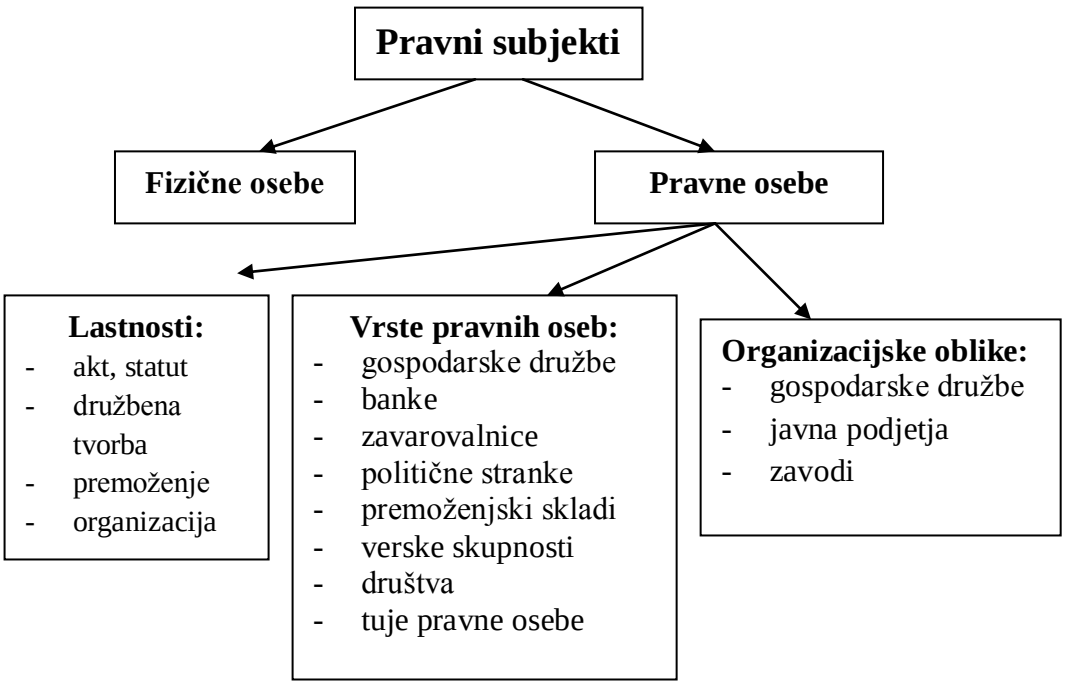

Slika 1: Pravni subjekti in vrste

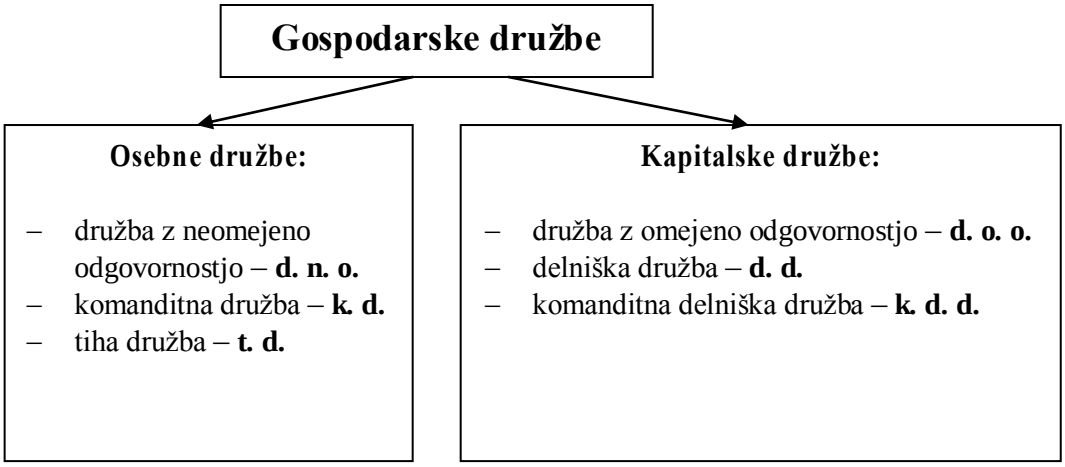

Slika 2: Vrste gospodarskih družb

Samostojni podjetnik

Po nekaterih elementih je ta oblika sorodna položaju obrtnika in ga deloma nadomešča. Po drugi strani pa je samostojni podjetnik posameznik zelo podoben družbi z neomejeno odgovornostjo, v kateri bi bil en sam član.

Samostojni podjetnik posameznik je fizična oseba, ki na trgu samostojno opravlja dejavnost s pridobitnim namenom kot svojo izključno dejavnost.

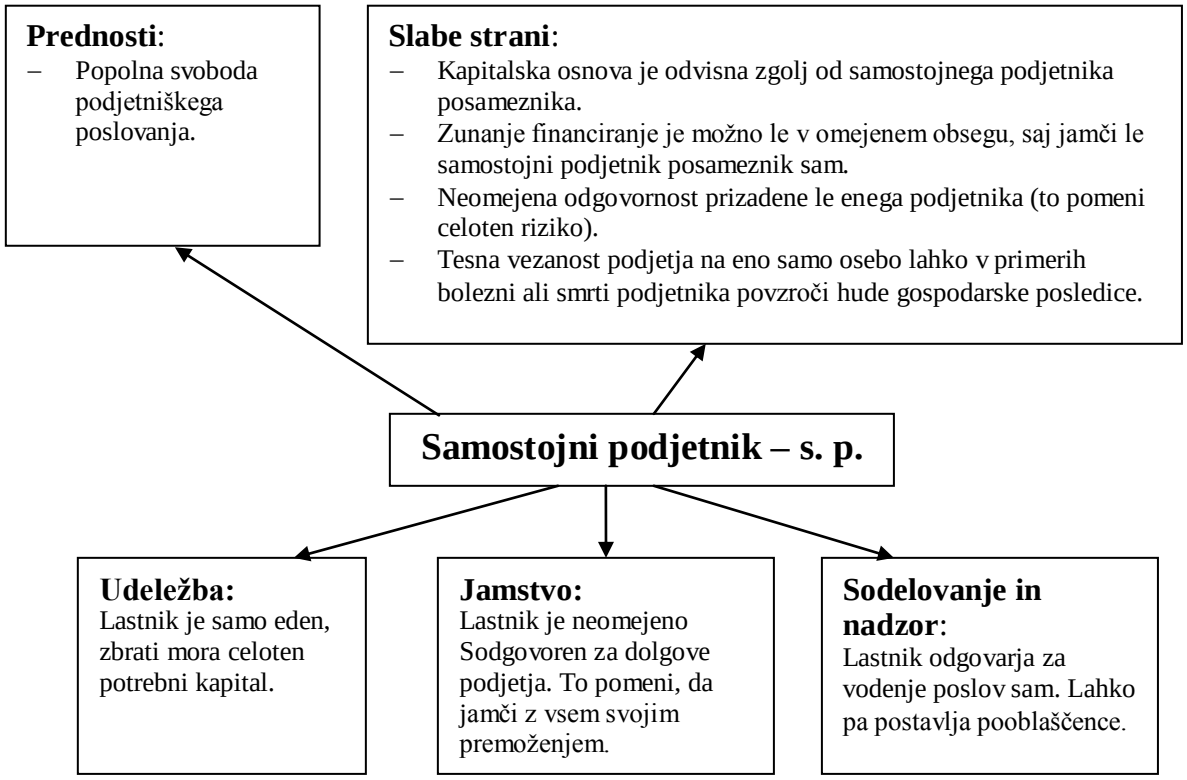

Slika 3: Značilnosti samostojnega podjetnika

Pravila za samostojnega podjetnika

– **Registracija:**
Samostojni podjetnik se registrira pri sodišču enako kot gospodarska družba.

– **Pravna osebnost:**
Samostojni podjetnik posameznik ni pravna oseba. Vse posle opravlja v svojem imenu in na svoj račun, kar pomeni, da deluje tako, kot da bi posle sklepal zase. Je poslovodja.

– **Firma:**
Firma samostojnega podjetnika posameznika vsebuje označbo dejavnosti, morebitne dodatne dejavnosti, njegovo ime in priimek ter označbo.

Coklarstvo Kopitar	**Rok Koren**	**s. p.**
Označba dejavnosti	Ime in priimek	Označba

Slika 4: Primer imena firme s. p.

- **Sedež:**

Sedež podjetja določi samostojni podjetnik posameznik sam. Sedež je lahko:
- njegov domači naslov ali
- naslov, kjer opravlja dejavnost, ali
- naslov, kjer vodi posle, če to počne drugje, kot opravlja dejavnost (npr. izdeluje cokle).

- **Poslovne knjige in letno poročilo:**

Samostojni podjetnik vodi poslovne knjige, izdela bilanco stanja in bilanco uspeha.

- **Dejavnost:**

Samostojni podjetnik posameznik lahko opravlja vse gospodarske dejavnosti; ne more pa opravljati npr. bančnih ali zavarovalniških poslov, ker posebna predpisa določata, da te dejavnosti lahko opravljajo le delniške družbe.

Premislite

1. Gospod Pečar je samostojni podjetnik. Zašel je v dolgove. Banka ga terja za 100.000 EUR. Kakšne pravice ima banka?

2. Samostojni podjetnik »Mizarstvo Breza«, Tim Novak, s.p., želi poleg proizvodnje pohištva opravljati še trgovino z rezervnimi deli in izobraževanje. Ali je to mogoče? Utemeljite odgovor.

Vprašanja za ponavljanje

1. Kaj je fizična oseba?
2. Komu je podoben ali soroden s. p.?
3. Koliko kapitala mora zbrati s. p. za začetek poslovanja?
4. S čim jamči za svoje dolgove?
5. Kdo odgovarja za vodenje poslov?
6. Naštej prednosti in slabosti s. p.
7. Koliko zaposlenih ima s. p.?
8. Kje se registrira s. p.?
9. Katere izkaze mora voditi s. p.?
10. Kje je sedež s. p.?
11. Katerih dejavnosti s. p. ne sme opravljati?
12. Kako je sestavljeno ime firme?

U L I - 2

Osebne družbe

Novi pojmi:

- družbenik – poslovni partner, ki ga z drugim družbenikom povezuje kapital,
- solidarnost – pomoč, sodelovanje, vzajemnost,
- konkurenčna prepoved – če družbenik zapusti družbo, se mu s pogodbo prepove, da v drugi družbi opravlja isti posel,
- ustanovitveni kapital – vložek družbenikov v obliki denarja, stvari, znanja ali pravic,
- knjigovodske listine – računi, dobavnice, blagajniški prejemki in druge listine, ki jih spremlja ali vodi podjetje.

Družba z neomejeno odgovornostjo

Družba z neomejeno odgovornostjo članov je najstarejša oblika in najnižja stopnja združevanja podjetniškega kapitala. To je družba **dveh ali več družbenikov**, ki odgovarjajo za obveznosti družbe z vsem svojim premoženjem. Družba se ustanovi s pogodbo med družbeniki.

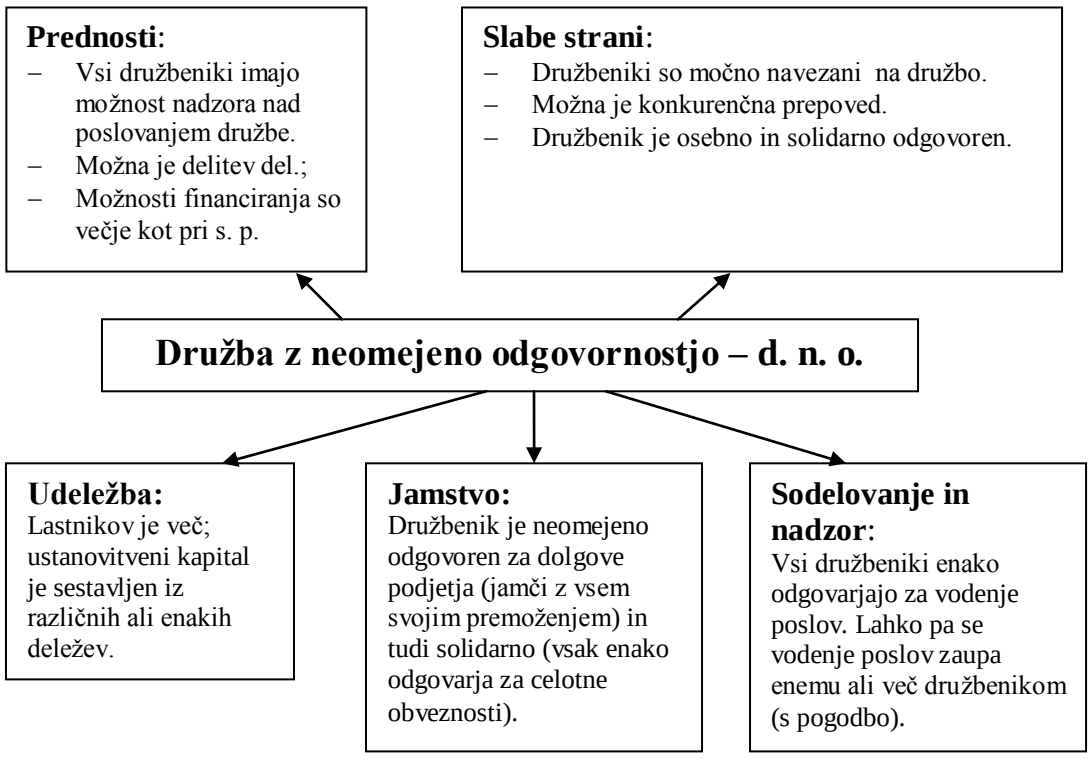

Slika 5: Značilnosti družbe z neomejeno odgovornostjo

Pravila za družbo z neomejeno odgovornostjo

- **Registracija:**
  D. n. o. se registrira pri sodišču.

- **Pravna osebnost:**
  D. n. o. je pravna oseba in osebna družba, ker posluje v imenu oseb – družbenikov, ki so poslovodje (vsi ali eden izmed njih, ki ga izberejo s pogodbo ob ustanovitvi).

- **Firma:**

Firma vsebuje označbo dejavnosti, ime in priimek vsaj enega družbenika z navedbo, da je družbenikov več (npr. »in drugi« ali »in ostali«) in označbo.

Tkalec, tekstilna industrija	**F. Perko in ostali**	**d. n. o.**
Označba dejavnosti	Ime in priimek	Označba

Slika 6: Primer imena firme d. n. o.

- **Sedež:**

Sedež podjetja določijo družbeniki ob ustanovitvi podjetja.

- **Izstop iz družbe:**

Če en družbenik izstopi iz družbe, lahko prenese svoj delež na tretjo osebo, vendar ob soglasju vseh družbenikov.

- **Poslovne knjige in letno poročilo**

D. n. o. vodi poslovne knjige, izdela bilanco stanja in bilanco uspeha kot vse gospodarske družbe.

Komanditna družba

Komanditna družba je družba dveh ali več družbenikov ali komplementarjev. Vključuje pa tudi osebe, ki se imenujejo komanditisti. Ta družba je nastala zaradi potrebe in želje po vključevanju v gospodarsko življenje tudi tistih oseb, katerim poslovno življenje ni osnovni poklic. Ta družba omogoča takim osebam, da vanjo zgolj vložijo svoj kapital, v njej pa ne sodelujejo in osebno ne odgovarjajo za obveznosti družbe. Komanditna družba pogosto nastane tudi zato, ker dediči družbenika v družbi z neomejeno odgovornostjo članov nočejo opustiti članstva v družbi, vendar nimajo potrebnega strokovnega znanja ali časa za sodelovanje.

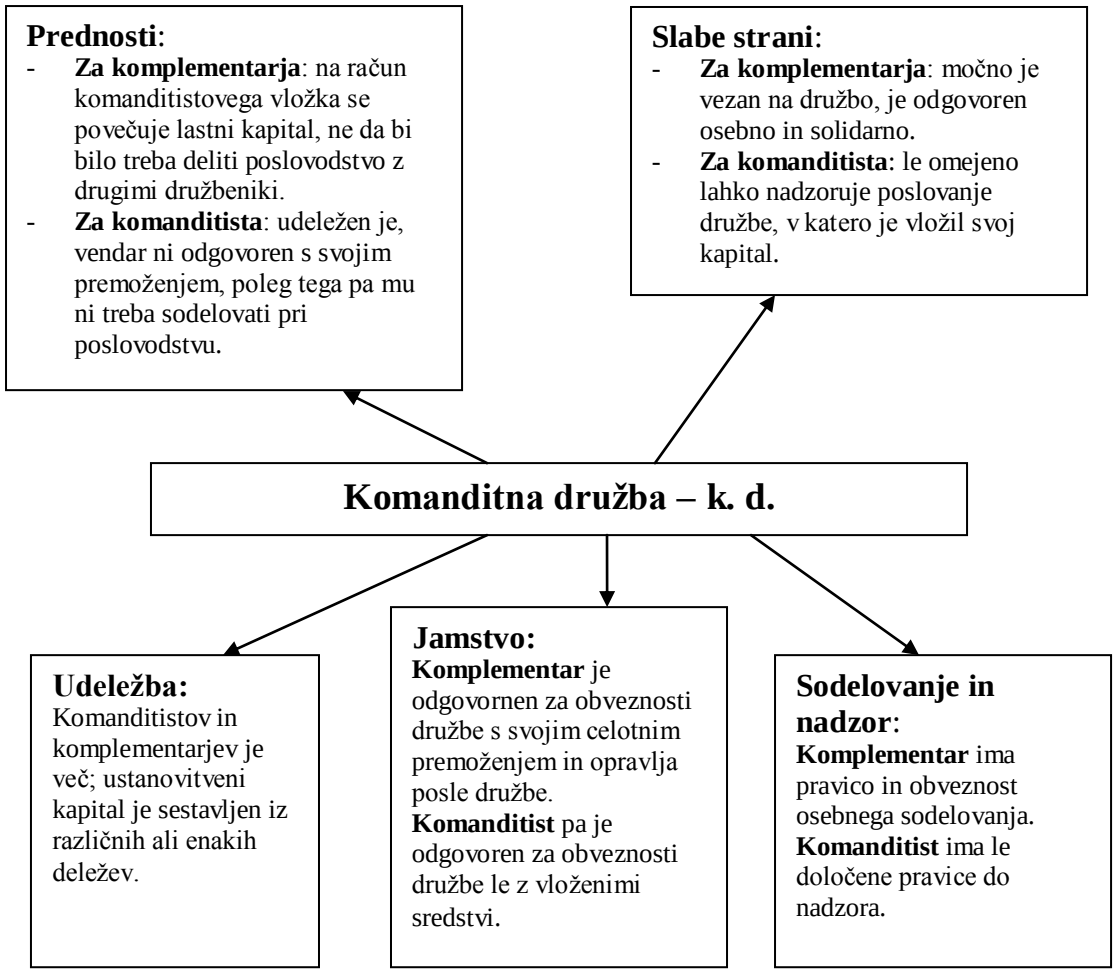

Slika 7: Značilnosti družbe z neomejeno odgovornostjo

Pravila za komanditno družbo

Vsa pravila glede registracije, sedeža in letnih poročil so enaka za vse osebne družbe.

- **Firma:**

Firma vsebuje označbo dejavnosti, ime in priimek vsaj enega družbenika z navedbo, da je družbenikov več (npr. »in drugi« ali »in ostali«) in označbo.

Tkalec, tekstilna industrija	**F. Perko in ostali**	**k. d.**
Označba dejavnosti	Ime in priimek	Označba

Slika 8: Primer imena firme k. d.

Tiha družba

Z gospodarskega stališča je tiha družba posebna oblika osebne družbe, ki nima statusa pravne osebe. Vendar, strokovno vzeto, tiha družba ni prava gospodarska družba, saj se ne izraža navzven. To je lahko vsaka družba, ki ima tihega družbenika, ki sofinancira družbo. Ne napiše se t. d., ampak je družba registrirana v prvotni obliki (npr. d. o. o., k. d. …).

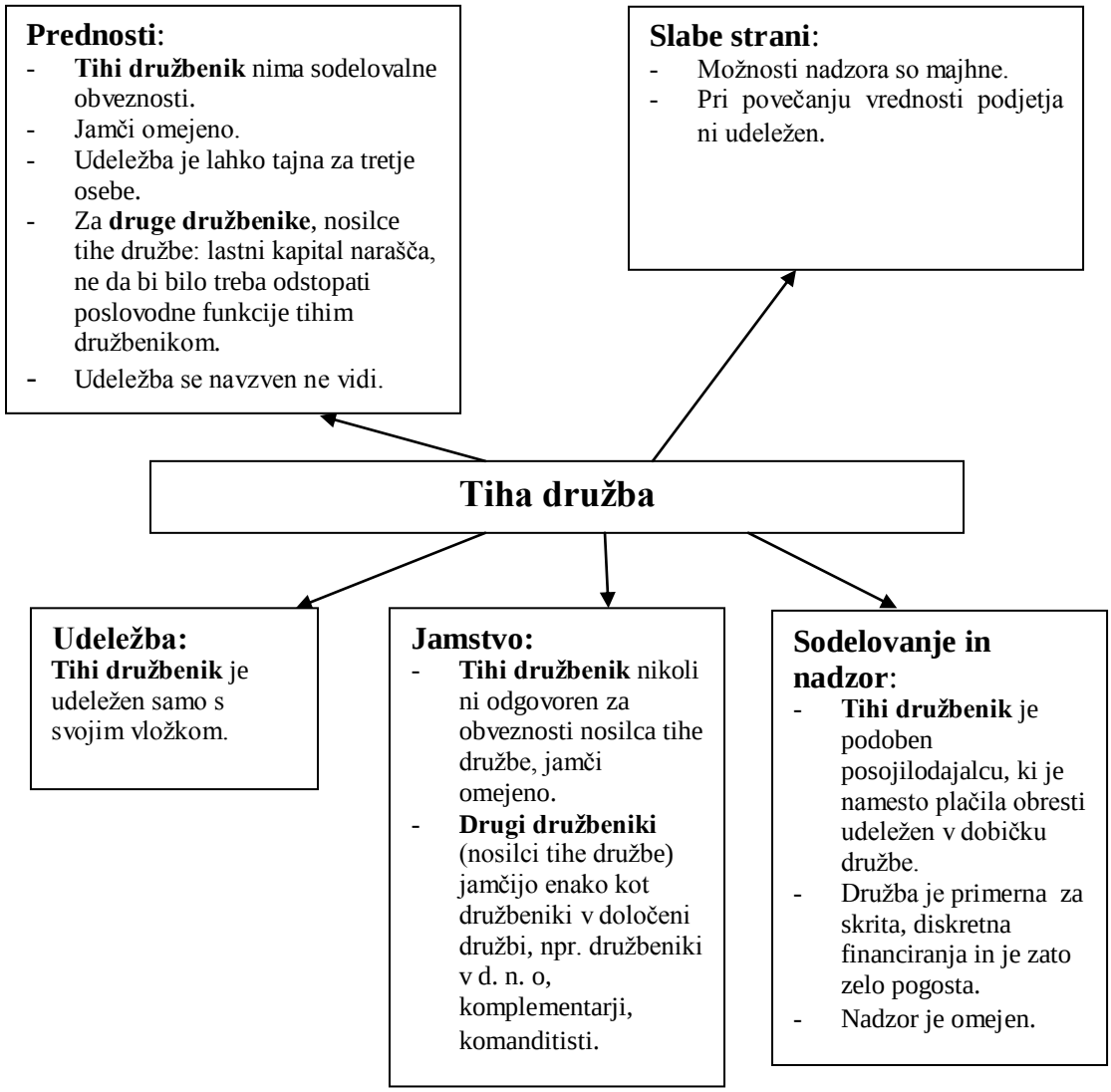

Slika 9: Značilnosti tihe družbe

Pravila za tiho družbo

- Tihi družbenik ima pravico zahtevati prepis letnega poročila in preveriti njegovo pravilnost z vpogledom v poslovne knjige ter knjigovodske listine.

- **Firma:**

Firma vsebuje označbo katere koli osebne družbe. Tiha družba je opredeljena s pogodbo med osebno družbo in tihim družbenikom.

Tkalec, tekstilna industrija	**F. Perko in ostali**	**k. d.**
Označba dejavnosti	Ime in priimek	Označba

Slika 10: Primer imena firme k. d., kjer navzven ni vidno, da gre za tiho družbo

Premislite

1. Vika Blagajne, ki je končala srednjo ekonomsko šolo, in Jure Zarnik, ki je končal strojno fakulteto, želita ustanoviti družbo za trgovanje z elektronskimi sestavnimi deli in rezervnimi deli za radijske ter televizijske aparate. Vika bo delala pri trgovskih poslih, Jure pa v tehničnem sektorju. Katero družbo naj ustanovita? Utemeljite izbiro.

2. Stane Lebar želi postati udeleženec v podjetju za izdelovanje optičnih aparatov »Podgoršek in ostali«, k. d., jamstvo pa želi omejiti na svoj vložek, vendar bi po drugi strani rad sodeloval pri poslovodstvu. Ali je to sploh možno? Utemeljite odgovor.

Vprašanja za ponavljanje

1. Kaj imata skupnega d. n. o. in s. p.?
2. Kdo so družbeniki?
3. Koliko kapitala dajo družbeniki in v kakšni obliki je lahko ta kapital?
4. Kako družbeniki odgovarjajo za svoje dolgove?
5. Kdo odgovarja za vodenje poslov?
6. Kaj vsebuje ime firme d. n. o.?
7. Kdaj nastane komanditna družba?
8. Kdo so družbeniki v komanditni družbi?
9. Koliko kapitala dajo družbeniki in v kakšni obliki?
10. Kako družbeniki odgovarjajo za svoje dolgove?
11. Kakšne so prednosti in slabosti k. d.?
12. Ali se tiha družba registrira?
13. Koliko kapitala prispeva tihi družbenik in v kakšni obliki?
14. Kako odgovarja tihi družbenik za dolgove družbe?

U L I – 3

Kapitalske družbe

Novi pojmi:
- kapitalski delež – osnovni vložek, ki ga v ustanovitev družbe z omejeno odgovornostjo vloži družbenik,
- osnovni kapital – kapital, ki je sestavljen iz začetnih vložkov ob ustanovitvi družbe,
- akumuliran kapital, akumulacija – zbran kapital, zbiranje.

Družba z omejeno odgovornostjo

Družba z omejeno odgovornostjo je družba z lastno pravno osebnostjo, v kateri je vsak izmed vlagateljev udeležen z določenim vložkom, njeni družbeniki pa osebno ne jamčijo za dolgove in obveznosti družbe. Le družba sama je odgovorna za svoje obveznosti, in to neomejeno.

Družbeniki so lahko fizične ali pravne osebe. Osnovni kapital je izražen v poslovnih deležih.

Slika 11: Oblika d. o. o.

Družbeniki med seboj izvolijo poslovodjo. Zneski osnovnih vložkov različnih družbenikov se lahko med seboj razlikujejo. Osnovni kapitalski deleži družbenikov so zabeleženi v pogodbi o ustanovitvi in seveda v vseh registrskih aktih.

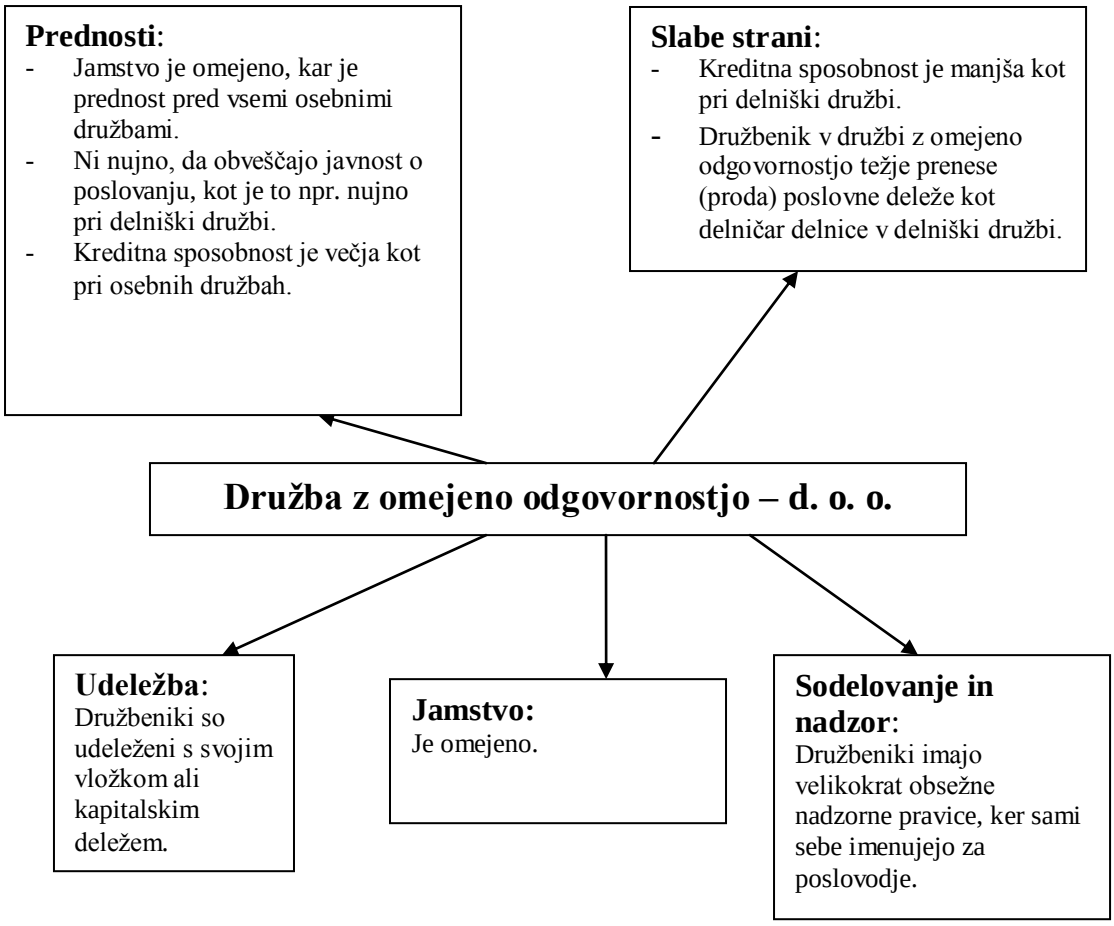

Slika 12: Značilnosti d. o .o.

Organi družbe z omejeno odgovornostjo

Kot vse druge gospodarske družbe mora imeti tudi družba z omejeno odgovornostjo organe, ki jih določa zakon ali ustanovitveni akt.

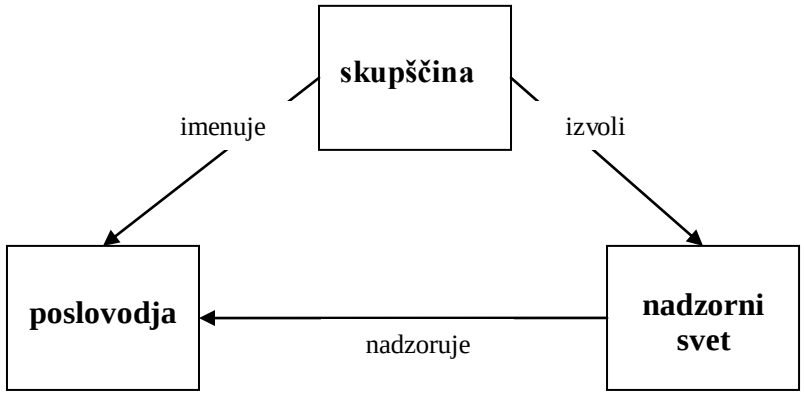

Slika 13: Organizacija vodstva d. o. o.

Delniška družba

To je najbolj čista in najbolj razvita oblika družb. Nastane tako, da veliko število posameznikov vpiše delnice, ali tako, da se delniška družba ustanovi z že akumuliranim kapitalom. Delničarji ali družbeniki v delniški družbi so lahko fizične ali pravne osebe.

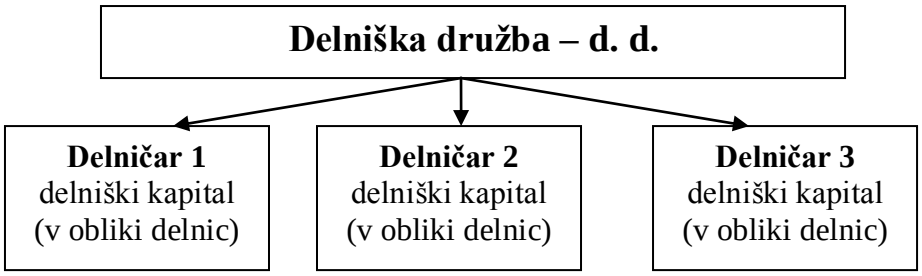

Slika 14: Oblika d. d.

Delniška družba je običajna in najbolj pogosta oblika za velika podjetja, čeprav to ni vedno pravilo. Delniška družba odgovarja upnikom za svoje obveznosti z vsem svojim premoženjem.

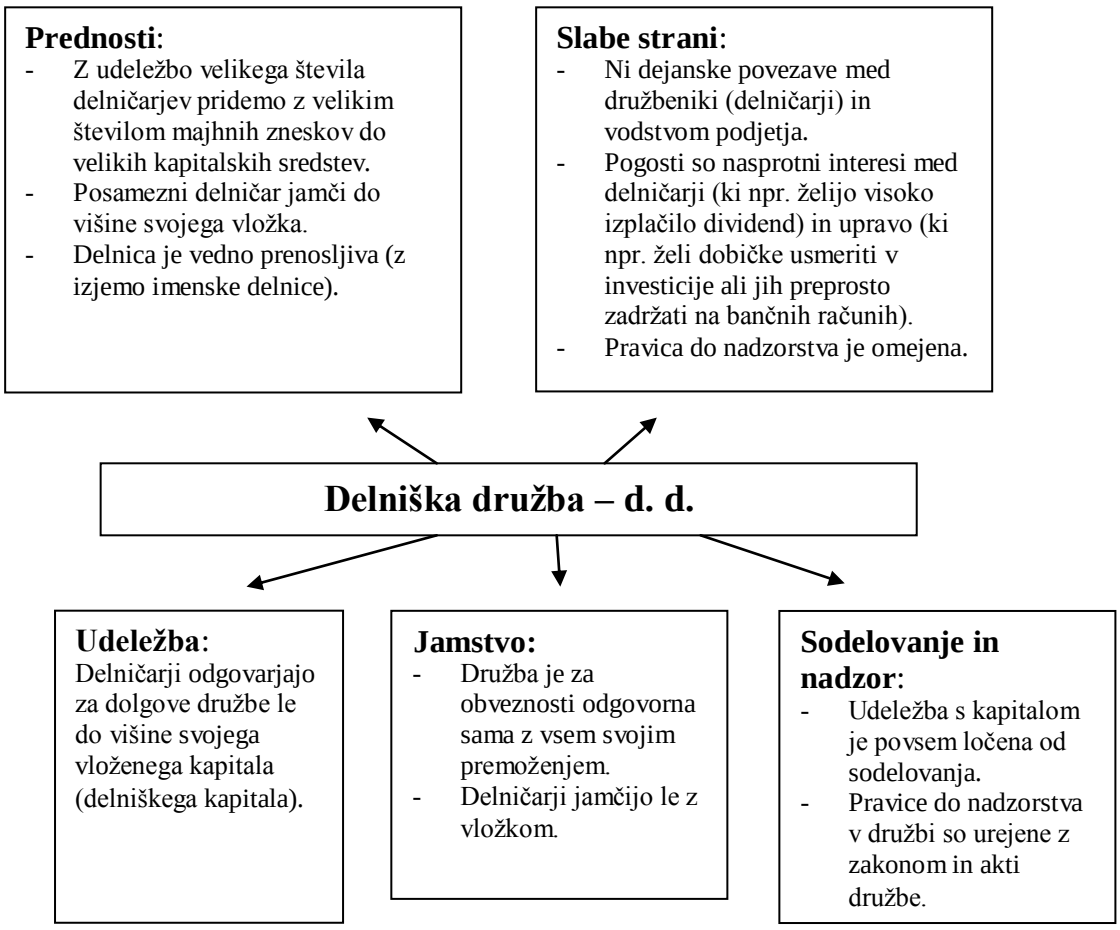

Slika 15: Značilnosti d. d.

Organi delniške družbe

Zakon o delniških družbah opredeljuje naslednjo organizacijo vodstva in njegove naloge, kot je prikazano na spodnji sliki:

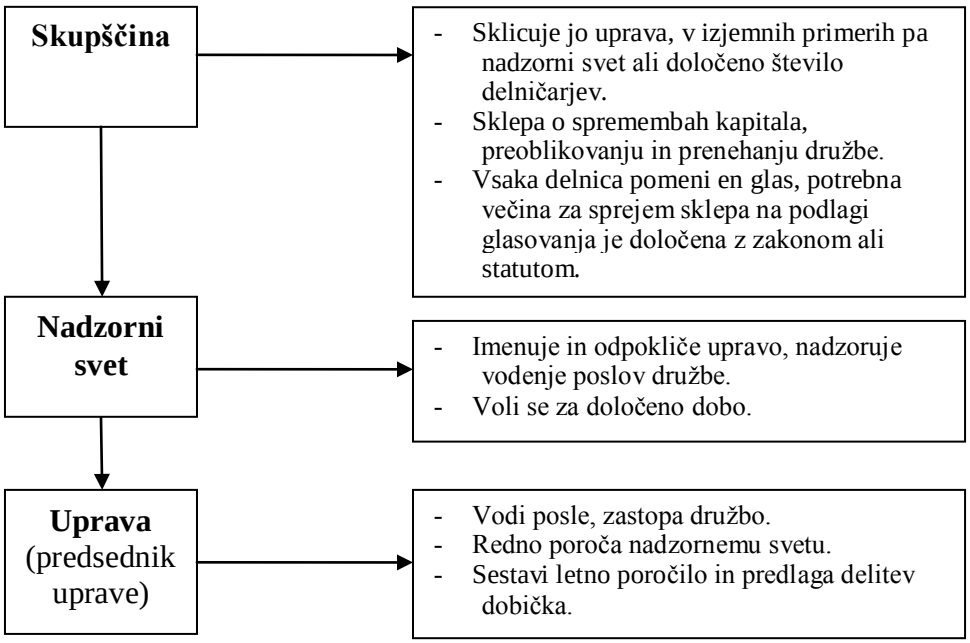

Slika 16: Organi d. d. in njihove naloge

Poslovne knjige in letno poročilo
Delniške družbe morajo obvezno objaviti letna poročila (publicitetna obveznost).

Delniški kapital, dividenda
Če ima podjetje konec leta dobiček, se ta lahko delno ali v celoti razdeli delničarjem. Ta »zaslužek« na delnico se imenuje dividenda.

Primer:
Osnovni kapital (nominala): 1.000.000 EUR (razdeljen je na 5.000 delnic po 200 EUR)
Dobiček za razdelitev: 60.000 EUR = 6 % od nominale
Dividenda: 6 % Če znaša nominala delnice 200 EUR, prejme vsak delničar 12 EUR/ delnico

Pravice delničarjev

1. Premoženjske pravice
- pravica do udeležbe pri dobičku
- pravica do likvidacijskega deleža v primeru prenehanja družbe
- pravica do prednostnega nakupa novih delnic

2. Članske pravice
- aktivna in pasivna volilna pravica v delniški družbi
- pravica nadzorstva nad poslovanjem družbe
- pravica do informacij glede poslovanja
- pravica izpodbijati določene sklepe ali ukrepov organov družbe

Premislite

1. Družbo z omejeno odgovornostjo Trim, d. o. o., terja banka za 1 milijon EUR posojila. Kdo od družbenikov je odgovoren za vračilo posojila? Utemeljite odgovor.

2. V poslovnem časopisu zasledimo sporočilo:
   Gospoda Marjana Cokana so določili za direktorja uprave in za člana nadzornega sveta podjetja Južno sadje, izvoz-uvoz, d. d.
   Komentirajte notico in utemeljite odgovor.

3. Delniška družba ima 100.000 delnic po 10 EUR za delnico. Na koncu leta ima dobiček, zato izplača 8-odstotno dividendo Kolikšen je osnovni kapital družbe? Koliko dividende dobi delničar, če ima 100 delnic?

Vprašanja za ponavljanje

1. Opišite razlike med delniško družbo in družbo z omenjeno odgovornostjo.
2. Primerjajte dobre in slabe strani d. d. in d. o. o.
3. Zakaj zakon določa za delniško družbo več ustanovitvenega kapitala kot za družbo z omejeno odgovornostjo?
4. Pojasnite razliko med kapitalskim deležem in delniškim kapitalom.

U L I – 4

Javna podjetja in zavodi, zastopniki

Novi pojmi:

- prokurist – pooblaščenec ali oseba, ki dobi pisno pooblastilo za sklepanje določenih poslov in pogodb,
- lokalna skupnost – občina,
- stiki z javnostmi – odnosi z občinstvom, publiko, v obliki predstavitev, konferenc …

Javna podjetja in zavodi

Javna podjetja opravljajo dejavnosti, ki so v javnem interesu in zadovoljujejo tiste splošne potrebe ljudi, ki jih ni mogoče zagotoviti na trgu. Taka podjetja ustanovi država ali lokalna skupnost zaradi proizvodnje in prometa določenih proizvodov in opravljanja storitev, ki so nenadomestljiv pogoj za življenje in delo ljudi ali za delo družb na določenem območju (npr.: komunala, vodovod).
Zavodi pa so organizacije, ki opravljajo dejavnosti splošnega družbenega pomena.

Javna podjetja →

- **Dejavnost:** zagotavljanje javnih dobrin (proizvodi in storitve) za zadovoljevanje splošnih potreb. (voda, elektrika, smeti ...)
- **Cilj:** javno dobro
- **Ustanovitelj**: vlada RS, lokalna skupnost
- **Lastnik**: država, lokalna skupnost, vložki zasebnega kapitala
- **Vodja**: direktor (vpliv ima država, lokalna skupnost)
- **Zakon**: Zakon o gospodarskih javnih službah

Javni zavodi →

- **Dejavnost:** opravljanje dejavnosti v javnem interesu za zadovoljevanje splošnih potreb (otroško varstvo, šolstvo, zdravstvo, RTV, športne organizacije, geodetske službe, statistični urad, hidrometeorološki zavod)
- **Cilj:** javno dobro, cilj ni pridobivanje dobička
- **Ustanovitelj**: vlada RS, lokalna skupnost, druga domača ali tuja pravna oseba
- **Lastnik**: država, lokalna skupnost, vložki zasebnega kapitala
- **Vodja**: direktor (vpliv ima država, lokalna skupnost)
- **Zakon**: Zakon o zavodih

Zastopniki

Zastopnik gospodarske družbe je oseba, ki na podlagi pooblastila zastopa neko družbo. V podjetju so določene naloge in odločitve, ki jih podjetnik ne more opraviti sam:

- nabava, prodaja,
- stiki z javostmi,
- plačevanje računov,
- najemanje kreditov.

Zastopniki na podlagi pogodbe so naslednji:

- **Pooblaščenec** je pooblaščen za sklepanje določenih pogodb. Pooblastilo je pisno,
- **Prokurist** je posebna oblika zastopanja. Kdor je prokurist, zastopa družbo v vseh zadevah, razen pri prodaji ali nakupu nepremičnine,
- **Trgovski potnik** ima omejena pooblastila. Sprejema lahko le naročila in reklamacije. Ne sme sprejemati kupnine (denarja) in ne sme sklepati pogodb.

Premislite

1. Predstavite Univerzitetni klinični center v Ljubljani in njegove značilnosti, vodstvo itd. Pomagajte si z internetom.

2. Prokurist družbe Karton podpiše pogodbo o prodaji stavbnega zemljišča. Ali to lahko stori? Utemeljite odgovor.

3. Kakšen je obseg delovanja trgovskega potnika?

Vprašanja za ponavljanje

1. Opišite razlike med javnim podjetjem in javnim zavodom.
2. Kdo so zastopniki? Navedite njihove aktivnosti.

U L I – 5

Ustanovitev podjetja

Novi pojmi:

- register – seznam, kjer se vodi evidenca podjetij ali druge evidence,
- ažurnost – točnost, sprotno opravljanje stvari,
- prioriteta – dati prednost, dati na prvo mesto.

Sestavine firme

Popolno ime firme sestoji iz petih delov:

1. ime družbe (Tuš, Inles …),
2. označba obsega in vrste odgovornosti (s. p., d. o. o. ...),
3. označba, ki navaja dejavnost, (pleskarstvo, trgovina ...),
4. sedež družbe (kraj, naslov ...),
5. logotip ali predstavitveni znak podjetja (risbe, slike, vinjeta).

Pravila imena firme

– Firma družbe z neomejeno odgovornostjo mora poleg označbe d. n. o. vsebovati ime vsaj enega družbenika z navedbo, da je družbenikov več (npr. »in drugi« ali »in ostali«): Kovinar, d. n. o., Jože Novak in drugi.

– Firma komanditne družbe mora vsebovati priimek vsaj enega komplementarja ter označbo k. d. Imen komanditistov ne sme biti v firmi. Sonček, solarni sistemi, F. Perko in ostali, k. d., Prisojna 1, Ljubljana (Komplementar je F. Perko, poleg njega še eden ali več komplementarjev.).

– Skrajšana firma se uporablja zaradi praktičnosti, saj ni treba navajati celotne firme (5 sestavin), ampak le ime, navedbo odgovornosti in kraj podjetja: Merkator, d. d., Ljubljana.

– Če hočemo v firmo uvrstiti ime kakšne umrle zgodovinske ali druge znamenite osebnosti, moramo pridobiti soglasje sorodnikov in dovoljenje pristojnega občinskega organa.

– V firmo ne smemo vnesti označbe imena občine, mesta, države. Lahko pa nam to dovoli njihov pristojni organ.

– Firma se sme uporabljati kot blagovni znak.

– Firmo moramo namestiti v poslovnih prostorih družbe.

Registrsko pravo in sodni register

Sodni register je knjiga, v kateri so zabeleženi bistveni podatki o organizaciji in najbolj pomembnih pravnih razmerjih vsake gospodarske družbe. To je javna knjiga, ker je dostopna vsakomur, ki se zanima za določene podatke.

Sodni register vodijo sodišča.

V sodni register vpisujemo:
- ustanovitev družbe,
- organiziranje in prenehanje družbe,
- firma in sedež,
- dejavnost,
- odgovornost,
- pooblastila.

Sodni register je sestavljen iz registrskega vložka in zbirke listin.

Načela registrskega prava so:
- načelo javnosti (pogleda lahko kdorkoli),
- načelo publicitete (objavljeno v Uradnem listu RS),
- načelo obveznosti vpisa (vsaka družba se mora vpisati),
- načelo zaupanja (podatki morajo biti resnični),
- načelo ažurnosti (spremembe se sproti zapišejo),
- načelo prioritete (ime firme je le eno),
- načelo izključenosti (ime firme ne sme biti enako ali podobno firmam drugih družb v Republiki Sloveniji).

Premislite

1. Napišite firmo z imenom za družbo iz Ljubljane, ki se ukvarja s posredovanjem v turističnem prometu.

popolna oblika:	
skrajšana firma:	

2. Napišite firmo za komanditno družbo, pri tem upoštevajte, da sta komplementarja Franc Novak in Matej Potočnik, komanditistka pa Marija Zupanc.

3. S pomočjo interneta zberite vse listine, ki se uporabijo pri vpisu v sodni register.

Vprašanja za ponavljanje

1. Kaj je firma?
2. Navedite obvezne sestavine in dodatke firme.
3. Katere so prednosti skrajšane firme?

U L I – 6

Likvidacija podjetja

Novi pojmi:
- registracija – vpis podjetja v sodni register,
- investiranje – naložba v podjetje, vlagati kapital (stvarni, denarni) v podjetje,
- sanacija – ozdravitev podjetja oz. ureditev, izboljšanje le-tega,
- dezinvestiranje – prodaja premoženja,
- financiranje – plačevanje,
- trženje – nakup in prodaja v širšem pomenu,
- likvidnost - sposobnost plačevanja,
- likvidacija – prenehanje delovanja podjetja,
- konjunktura – ugodne gospodarske razmere (glede cen, obsega proizvodnje),
- reorganizacija – preureditev,
- stečajna masa – sredstva, dobljena od prodaje podjetja v stečaju.

Življenjska doba podjetja

USTANOVITEV PODJETJA	DELOVANJE PODJETJA	PRENEHANJE DELOVANJA
- registracija - vplačilo kapitala (investiranje)	(proizvodnja, trženje, financiranje) **<u>težave</u>** **SANACIJA**	- prodaja premoženja - vračilo kapitala (dezinvestiranje) - konec podjetja - izpis iz registra

Slika 17: Življenjska doba podjetja

Podjetje v težavah

Številni primeri iz domačega in tujega okolja opozarjajo, da so krize in zlomi podjetij postali vsakdanji problem. Vzroki za težave podjetij se zelo razlikujejo.

Vzroki
Krize nastanejo v samem podjetju, lahko pa nastanejo tudi v njegovem okolju. Do kriz pripeljejo naslednji problemi:

Zunanji vzroki za težave

- nelikvidnost – podjetje nima denarja za plačilo obveznosti,
- rastejo cene surovin, energije,
- spreminja se trg – nakup ali prodaja naših izdelkov se zmanjša, ker niso več zanimivi ali ker pada kupna moč,
- pojavi se velika konkurenca,
- podjetje ne more izterjati terjatev svojih kupcev (ker so tudi oni nelikvidni).

Notranji vzroki

- finančne težave zaradi prezadolženosti podjetja,
- napačne poslovne odločitve v podjetju,
- prevelike zaloge,
- napačna lokacija podjetja,
- napačna politika zaposlovanja,
- napačna tržna politika in politika proizvodov.

Gospodarske posledice

Če zaidejo v finančne težave velika podjetja, nastanejo številne posledice:

- izguba trga,
- zmanjšanje delovnih mest,
- težave finančnih ustanov,
- padec konjunkture.

Izhod iz težav

Podjetje v težavah se glede na okoliščine odloči, katero pot bo izbralo:

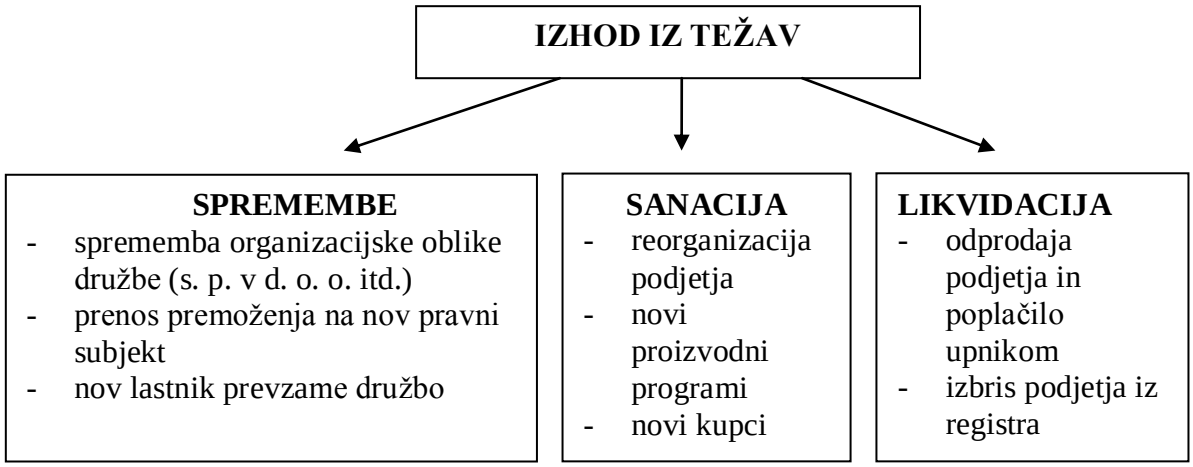

Slika 18: Izhod podjetja iz težav

Sanacija

Sanacija pomeni ozdravitev podjetja do take mere, da vzpostavimo ponovno plačilno sposobnost podjetja. Možnosti so naslednje:

- materialna sanacija: dokapitalizacija ali povečanje lastnega kapitala,
- knjižna sanacija: odpis obveznosti,
- reorganizacija podjetja,
- sprememba proizvodnega programa (novi izdelki, storitve),
- investiranje v nove stroje, znanje,
- izterjava kupcev,
- prodor na nove trge.

Prenehanje delovanja podjetja

Prenehanje vodi na podlagi Zakona o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji (ZPPSL):

- za s. p. lastnik sam ali dedič,
- za gospodarske družbe pa likvidacijski upravitelj.

Stečaj je postopek za prenehanje plačilno nesposobnega podjetja, voden je na sodišču, ki pravično razdeli premoženje dolžnika vsem upnikom. Zahtevek za stečaj poda dolžnik, upnik ali osebno odgovoren družbenik.

Poznamo dve vrsti prenehanja, kot prikazuje slika spodaj. Po prenehanju pa sledi likvidacija ali izbris podjetja iz sodnega registra.

REDNO PRENEHANJE	**PRISILNO PRENEHANJE – STEČAJ**
V primeru - bolezni, starosti, smrti lastnika, - odločitve lastnika, - poteka časa	V primeru - zunanjih in notranjih vzrokov
SLEDI: 1. dokončanje poslov 2. izterjava dolgov 3. prodaja premoženja 4. poplačilo upnikov	SLEDI: 1. dokončanje poslov 2. izterjava dolgov 3. prodaja premoženja 4. poplačilo upnikov

Tabela 1: Vrste prenehanj podjetja

Po prenehanju podjetja stečajni upravitelj proda vse premoženje (stečajna masa) in poplača upnike po določenem zakonskem vrstnem redu. Iz stečajne mase ne dobijo vsi upniki sorazmernega pokritja za svojo terjatev. Za zahtevke upnikov velja naslednje zaporedje:

1.	**IZLOČITVENI UPNIKI**	- vse najete (npr. lizing) in sposojene stvari - predmeti, sprejeti v popravilo - komisijsko blago
2.	**LOČITVENI UPNIKI**	- terjatve bank, (zavarovani s hipoteko - terjatve prevoznikov, špedicije in drugi zavarovane terjatve
3.	**TERJATVE IZ STEČAJNE MASE**	- za plače tistih, ki delajo v stečajnem postopku - za stroške stečaja (elektrika, najemnina) - javne dajatve (takse ...)
4.	**TERJATVE DRUGIH**	- vse nezavarovane terjatve - plače delavcev – pred stečajnim postopkom

Tabela 2: Rangiranje zahtevkov upnikov

Premislite

1. V podjetje Koren, d. o. o. ste prinesli v popravilo barvni televizor. Družba je šla v stečaj. Ali lahko zahtevate, da vam izročijo vaš televizor? Odgovor utemeljite.

2. Gospod Janez Novak je knjigovodja podjetja Knjigoveznica, d. o. o. Premoženje družbe je prišlo v stečaj. Stečajni postopek je dal le 10 % stečajne kvote. Gospod Novak ima odprte naslednje denarne zahtevke: 6.000 EUR iz obdobja pred objavo stečaja in 8.000 EUR pred potekom stečajnega postopka. Koliko bo dejansko dobil?

3. Zakaj je celotna odprodaja za stečaj »zrelega« podjetja še vedno najugodnejši način unovčenja, če je možno najti zainteresiranega kupca?

Vprašanja za ponavljanje

1. Kdaj je podjetje v težavah?
2. Kaj pomeni sanacija podjetja?
3. Kakšni so vzroki za prenehanje podjetja?
4. Kdaj sledi likvidacija podjetja?

2. DELOVNI LISTI

D L I - 1

M P P

P S P

D Z I

Gospodarske družbe v našem kraju

Možna MPP: modul sodobno gospodarstvo in modul poslovanje podjetij

Navodilo za izdelek **(Vrednost izdelka je ___ ur = _____KT)**

Ali poznate gospodarske družbe v svojem okolju?

1. Poiščite čim več gospodarskih družb v vašem kraju in zapišite skrajšana imena firm v spodnji tabeli (vzorec tabele prepiši in razširi).

proizvodne g. d.	trgovske g. d.	storitvene g. d.

d. n. o.	d. o. o.	d. d.

2. Ugotovite, koliko družb je v vašem kraju:
   a. po dejavnostih in
   b. po odgovornosti

3. Izračunajte strukturo in izdelajte primeren graf.

Pri izdelavi izdelka si lahko pomagate z različno literaturo, ki jo poiščete v knjižnici, na spletnih straneh, na občini, statističnem uradu …
Poročilo naj vsebuje naslovno stran, naslov izdelka, ime, priimek in razred ter odgovore po točkah.

Oddaja izdelka bo dne: _____ (določi učitelj).

D L I - 2

M P P

Uporaba Uradnega lista RS

Možna MPP: modul sodobno gospodarstvo in modul poslovanje podjetij

Navodilo za izdelek **(Vrednost izdelka je ___ ur = _____KT)**

Ali poznate vsebino Uradnega lista RS?

1. V šolo prinesite primerek Uradnega lista RS. V kazalu naj bo tudi seznam na novo registriranih podjetij. Preglejte vsebino Uradnega lista in izpišite po alinejah njene glavne točke.

2. Izberite eno na novo registrirano podjetje in izpišite vse podatke, ki jih mora podjetje obvezno navesti ob registraciji.

Pri izdelavi izdelka si pomagajte z razlago v šoli, s poljubnim izvodom Uradnega lista RS od leta 2000 dalje, ki ga poiščete v knjižnici, v kakšnem podjetju, šoli …

Predstavitev izdelka bo dne: _____ (določi učitelj).
Predstavitev izdelka traja do 5 minut. Pri predstavitvi upoštevajte elemente govornega nastopanja.

D L I - 3

M P P

Pet sestavin podjetja

Možna MPP: modul sodobno gospodarstvo in likovna umetnost

Navodilo za izdelek **(Vrednost izdelka je ___ ur =_____KT)**

Ali imate idejo za ustanovitev podjetja?

Dijaki se razdelite v skupine po 4. Določite si vloge (vodja, zapisovalec, poročevalec, testator časa). K naslednji učni uri prinese vsaka skupina list za izdelavo plakata, flomastre in barvice. Preglejte učni list, in sicer: načela firmskega prava.

Naloga v šoli je:

1. Izdelajte plakat, na katerem boste predstavili pet sestavin idejnega podjetja (ime, odgovornost, dejavnost, sedež, logotip).

Pri izdelavi izdelka si lahko pomagate z razlago v šoli in z lastnimi idejami.

Predstavitev izdelka bo dne: _____ (določi učitelj).

Predstavitev izdelka traja 5 minut. Pri predstavitvi upoštevajte elemente govornega nastopanja.

D L I - 4

M P P

P S P

Obisk javnega podjetja

Možna MPP: modul sodobno gospodarstvo in geografija (ekologija)

Navodilo za izdelek **(Vrednost izdelka je ___ ur = _____KT)**

V čem je pomen javnega podjetja?

Dijaki se razdelite v skupine po 4. Določite si vloge (vodja, zapisovalec, poročevalec, testator časa). Obiskali bomo javno podjetje …… Podjetje bo predstavilo svojo dejavnost in organizacijo.

Naloga je:

1. Napišite 5 vprašanj, ki jih boste zastavili na obisku.
2. Ob obisku pozorno poslušajte in vsaka skupina naj zastavi najmanj eno vprašanje.
3. Doma napišete poročilo o javnem podjetju, ki naj obsega:
   - naslovno stran,
   - podatke iz registra,
   - lastništvo,
   - opis dejavnosti,
   - organizacijo podjetja,
   - družbeni pomen,
   - zanimive podatke in novosti,
   - vaše mnenje o podjetju,
   - osebno mnenje o predstavitvi podjetja in obisku.

Pri izdelavi izdelka si lahko pomagate z informacijami, ki jih dobite ob obisku v javnem podjetju, z različno literaturo, na spletnih straneh …

Predstavitev izdelka bo dne: _____ (določi učitelj).
Predstavitev lahko popestrite s slikami, Power Point-om, plakatom.
Predstavitev izdelka traja 5 minut. Pri predstavitvi upoštevajte elemente govornega nastopanja.

D L I - 5

Postopek ustanavljanja podjetja

Možna MPP: modul sodobno gospodarstvo, modul poslovanje podjetij in slovenščina

Navodilo za izdelek **(Vrednost izdelka je ___ur = _____KT)**

Ali berete in razumete gospodarske članke?

Potek dela:

Učitelj pripravi 5 poljubnih gospodarskih člankov, ki so trenutno aktualni. Za izvedbo delavnice je primerna je blok ura.

1. Dijaki se razdelite v izhodiščne skupine po 5.

2. Določite si vloge (vodja, zapisovalec, poročevalec, testator časa).

3. Vsak dijak v vsaki skupini prejme:
   a) listek z eno od številk od 1 do 5,
   b) različen članek,
   c) list papirja za zapisovanje.

4. Imate 10 minut časa, da preberete vsak svoj članek, ugotovite bistvo.

5. Dijaki greste po 10 minutah v ekspertne skupine (dijaki z listkom številka 1 skupaj, tisti s številko 2 skupaj …) in se posvetujete o članku, nerazumljivih besedah. Če česa ne razumete, vprašate učitelja. Časa imate 15 minut.

6. Dijaki se vrnete v izhodiščne skupine. Vsak dijak ima na voljo 4 minute, da čim bolj jedrnato razloži skupini vsebino članka. Med tem si zapisujete morebitna vprašanja.

7. Sledi razprava. Dijaki določite najzanimivejši članek in sprašujete.

Prilogi 1 in 2: Primer članka

Priloga 1: Primer članka

Delitev dobička med družbenike

Dobiček, ki ga je ustvarilo podjetje, boste razdelili med družbenike. Lepo, a samo če ste se že v ustanovitveni pogodbi dogovorili o pravilih glede delitve.

Boštjan J. Turk

Poslovna »španovija« je lahko prav prijetna reč, dokler se njeni člani držijo načel poštenega in korektnega sodelovanja. Sam verjamem, da je takih »španovij« v Sloveniji veliko, čeprav moram priznati, da mi zadnje čase na uho prihaja vse več zgodb, katerih skupni imenovalec je predvsem ta, da družbeniki potem, ko pričakajo »dan D« (beri: delitev dobička), kaj hitro pozabijo na korektnost in namesto tega raje dajo duška svojemu čudaškemu pohlepnemu alter egu.

Presenetljivo je, kako v takih trenutkih poslovna spodobnost pri nekaterih osebah v celoti odpove. Verjetno jih sla po denarju zagrabi tako močno, da pozabijo na vse pomembne karakteristike, ki krasijo dobrega podjetnika: na fair play, na racionalnost pri odločanju, na podjetniško solidarnost …

Da pa med poslovnimi partnerji ne bi prihajalo do prehudih vojn zaradi ustvarjenega dobička, bomo podali nekaj koristnih informacij, kako ravnati, če podjetje posluje pozitivno.

Pri družbi z neomejeno odgovornostjo

Če ste s poslovnim partnerjem ustanovili družbo z neomejeno odgovornostjo in ustvarili dobiček, potem si boste z družbenikom najprej razdelili delež v višini 5 odstotkov od kapitalskega deleža. Pri izračunu deleža dobička, ki družbeniku pripada, se plačila, ki jih je družbenik vplačal med poslovnim letom kot vložke, upoštevajo v sorazmerju s časom, ki je potekel od vplačil. Če je družbenik denimo med poslovnim letom dvignil denar iz svojega kapitalskega deleža, potem se upoštevajo zmanjšani zneski v sorazmerju s časom, ki je potekel od dviga. Če pa delež dobička presega tako izračunane deleže, potem velja, da si ga družbenika razdelita po enakih delih.

Pri družbi z omejeno odgovornostjo

Pri družbi z omejeno odgovornostjo je temeljno pravilo, da imajo družbeniki pravico do deleža pri bilančnem dobičku, kakor je ta ugotovljen v letni bilanci, če družbena pogodba seveda ne vsebuje kakšnih drugih pravil. Dobiček se načeloma deli v sorazmerju z višino poslovnih deležev, razen če družbena pogodba ne določa drugače. Zato je pomembno, da so poslovni partnerji pozorni na določilo v družbeni pogodbi, ki ureja delitev dobička. Ta se lahko denimo razdeli tudi po drugih kriterijih kot po kriteriju poslovnih deležev. Družbenik, ki je dal pobudo za ustanovitev podjetja, denimo lahko določi, da bo on sam upravičen do večine dobička, čeprav so poslovni deleži načeloma enaki. Na take stvari je torej treba biti pozoren že ob podpisu družbene pogodbe.

Delitev dobička v tihi družbi

Pri tihi družbi gre za družbo, ki nastane s pogodbo, na podlagi katere tihi družbenik s premoženjskim vložkom v podjetje koga drugega pridobi pravico do udeležbe pri njegovem dobičku, pri čemer nosilec tihe družbe (to ni tihi družbenik) nastopa v pravnem prometu kot izključni nosilec vseh pravic in obveznosti iz poslovanja te družbe.

Glede razdelitve dobička pri tihi družbi velja, da mora na koncu vsakega poslovnega leta nosilec tihe družbe izračunati dobiček in tihemu družbeniku plačati delež, ki mu gre na podlagi njegovega vložka. Pomembno je tudi vedeti, da tihi družbenik ni dolžan vrniti prejetega dobička zaradi izgub.

In še delniške družbe

Nekoliko drugače pa poteka delitev dobička pri delniški družbi. Pri tej obliki gospodarske družbe je namreč postopek razdelitve dobička zaradi same narave delniške družbe (pogodbena svoboda je zaradi kompleksnejšega ustroja delniške družbe omejena), nekoliko zapletenejši. Za potrebe tega sestavka bomo zato omenili le najzanimivejše značilnosti postopka razdelitve dobička v tej družbi: Skupščina lahko denimo s sklepom o uporabi bilančnega dobička odloči, da se dobiček uporabi tudi za nekatere druge v statutu določene namene, denimo za izplačila delavcem ali pa članom organov vodenja ali nadzora. Načeloma imajo pravico do bilančnega dobička tudi delničarji, razen če skupščina s sklepom o uporabi bilančnega dobička ne odloči, da se dobiček ne bo razdelil mednje (tako imenovani preneseni bilančni dobiček). Na to določilo morajo biti delničarji še posebej pozorni, saj se zaradi takega sklepa lahko počutijo tudi izigrane. Vendar pa je treba poudariti, da je tako ravnanje skupščine družbe načeloma lahko legalno, in sicer če je to predvideno v zakonu ali pa celo v statutu delniške družbe.

Če pa se bilančni dobiček vendarle razdeli delničarjem, velja, da se njihovi deleži določijo v sorazmerju z njihovimi deleži v osnovnem kapitalu.

Ne glede na to, o kakšni pravnoorganizacijski obliki gospodarske družbe govorimo, prav za vse velja, da je način delitve dobička predpisan v zakonu, lahko pa tudi v statutu oziroma v ustanovitveni pogodbi. Če se družbeniki želijo izogniti morebitnim sporom pri delitvi dobička, jim toplo priporočam, da še preden odprejo svoja podjetja, temeljito proučijo zakonska določila, ki urejajo to področje, predvsem pa, da temeljito preberejo ustanovitvene akte svojih podjetij, in najpomembneje – da dobro premislijo, kdo je primeren za partnerstvo v njihovi družbi. Če bodo tako ravnali, si bodo nedvomno olajšali in olepšali svojo poslovno pot. ■

Vir: Turk, B. (2009). Podjetnik, 4, Delitev dobička med družbenike, 68

Priloga 2: Primer članka

Izključitev družbenika

Družbenika, ki dela škodo podjetju, lahko izključite iz podjetja, a morate očitke dokazati in mu še izplačati vrednost deleža z obrestmi. **Boštjan J. Turk**

Krilatica, da »v »španoviji še pes crkne«, seveda ne drži v celoti. Obstajajo tudi zelo uspešne in konstruktivne »španovije«, ki tako v zasebnem kot tudi v poslovnem svetu dosegajo zavidljive rezultate. To pa še ne pomeni, da je skupna plovba po razburkanih poslovnih vodah primerna prav za vsakogar. Če se mladi nadebudneži Janez, Tone in Marko odločijo, da bodo skupaj naredili podjetje, pa pozneje ugotovijo, da Marko bolj malo dela, da ga bolj kot delo zanima samo zaslužek, ali pa da nasploh škodi podjetju, bi bilo nesmiselno vztrajati, da še naprej delajo skupaj.

Lahko pa bi se zgodilo tudi to, da bi Janez po letu ali dveh skupne plovbe v podjetju ugotovil, da Tone in Marko rahlo preveč izkoriščata njegovo pregovorno marljivost pri delu v podjetju, ali pa bi ugotovil, da mu iz njemu sicer neznanih razlogov poslovna partnerja ne dopuščata, da bi imel večjo vlogo pri vodenju podjetja. Posledica tega bi bila, da ne bi bil več zadovoljen s svojim statusom v družbi.

Kaj pravi zakonodaja

Za zgoraj omenjene primere naša zakonodaja ponuja več rešitev. Družbenik lahko denimo s tožbo uveljavlja svoj izstop iz družbe, prav tako lahko tudi družbeniki s tožbo zahtevajo izključitev posameznega družbenika iz podjetja, če so za to seveda izpolnjeni ustrezni pogoji.

Zakon določa, da lahko že družbena pogodba, denimo pri družbi z omejeno odgovornostjo, predvidi, da sme družbenik iz družbe izstopiti, ali da je lahko izključen iz družbe. Družbena pogodba navadno določi tudi pogoje, postopek in posledice izstopa ali pa izključitve družbenika iz družbe. Pri tem je možen tako prostovoljen izstop družbenika kot tudi tožba za izključitev družbenika iz podjetja. Poleg tega lahko družbenik s tožbo zahteva svoj izstop, zlasti če za to obstajajo utemeljeni razlogi – če mu denimo drugi družbeniki povzročajo škodo, če ga ovirajo ali mu onemogočajo pravico do izstopa, kot tudi če ga ovirajo pri uresničevanju pravic, ki jih ima po zakonu ali pogodbi. Svoj izstop lahko zahteva tudi, če mu skupščina ali poslovodje nalagajo nesorazmerne obveznosti.

Pomembno je vedeti, da se družbenik pravici do izstopa iz družbe ali pa pravici, da zahteva izključitev drugega družbenika iz družbe, ne more vnaprej odpovedati.

Argumente je treba dokazati

Če se osredotočimo na možnost izključitve družbenika iz družbe, ugotovimo, da bo tožba za tako izključitev verjetno uspešna, če bo sodišče ugotovilo:

– da toženi družbenik drugim družbenikom dejansko povzroča škodo,

– da ravna v nasprotju s sklepi skupščine,

– da ne sodeluje pri upravljanju in s tem ovira redno delovanje družbe ali

– da tudi sicer grobo krši pogodbo.

Če bi se denimo Janez in Tone želela znebiti neugodnega Marka, ne bo zadostovalo, če bosta v tožbi navedla zgolj, da je Marko len ali da podjetju škodi, čeprav bodo tudi te lastnosti toženca (če bodo seveda dokazane) pomembno vplivale na odločitev sodišča. V tožbi bosta morala predvsem dokazati, da se Marko nikakor noče udeleževati zasedanj skupščine družbe, tako da družba ne more sprejemati veljavnih odločitev, ki bi ji bile v nesporno korist, ali da denimo toženec sklepa za družbo škodljive pogodbe (da denimo neupravičeno favorizira nekatere dobavitelje blaga ali druge poslovne partnerje samo na podlagi osebnega poznanstva) in tako družbi povzroča škodo. Možno je tudi, da bosta morala tožnika dokazati, da Marko ne ravna v skladu s sprejetimi sklepi družbe. Tak primer bi bil, če bi skupščina družbe sprejela sklep, da mora Marko skrbeti za navezovanje stikov s tujimi poslovnimi partnerji, ta pa bi se na tako obveznost požvižgal.

Sodna praksa je v zvezi s tožbo za izključitev družbenika izrekla, da razlogi, na podlagi katerih je mogoče doseči izključitev družbenika iz družbe, izvirajo iz družbenikove osebne sfere, torej iz njegovih osebnih škodljivih ravnanj do drugih družbenikov ali v razmerju do družbe.

Posledice izključitve družbenika so predvsem v tem, da takemu družbeniku preneha poslovni delež v družbi in vse s tem deležem povezane pravice in obveznosti. V treh mesecih po izključitvi družbenika morajo drugi družbeniki sprejeti sklep o zmanjšanju osnovnega kapitala za znesek, ki je enak nominalni višini osnovnega vložka, ki je bil njegov poslovni delež.

Pravica izključenega družbenika

Seveda pa tudi izključeni družbenik ne ostane povsem brez svojih pravic. Če bosta Janez in Tone uspešna s tožbo za izključitev Marka iz družbe, mu bo morala družba izplačati ocenjeno vrednost njegovega poslovnega deleža po stanju ob izključitvi. Družba mu bo morala to vrednost izplačati najpozneje v šestih letih od dneva izključitve, skupaj z obrestmi. Če pa bo družba (ali pa kateri od družbenikov) od Marka zahtevala tudi plačilo odškodnine zaradi povzročene škode družbi ali družbeniku, potem bo lahko družba izplačilo ocenjene vrednosti poslovnega deleža zadržala do pravnomočnosti sodbe, s katero je odločeno o tem odškodninskem zahtevku. ■

Vir: Turk, B. (2009). Podjetnik, 2, Delitev dobička med družbenike, 65

3. PREVERJANJE

PREV 1

En odgovor je pravilen in se vrednoti z eno točko.

1. Pravni subjekti so:
   a) lastniki gospodarskih družb,
   b) pravne in fizične osebe,
   c) eksistenčne potrebe.

2. Pravne osebe morajo ob ustanovitvi sestaviti:
   a) končno poročilo,
   b) akt in statut,
   c) bilanco uspeha.

3. Delniška družba se ustanovi na podlagi:
   a) ZJGD,
   b) ZGD,
   c) ZOZ.

4. Družba z neomejeno odgovornostjo je:
   a) osebna družba
   b) fizična oseba
   c) kapitalska družba

5. Za ustanovitev d. d. je potreben začetni kapital:
   a) 7.500 EUR,
   b) 21.000 EUR,
   c) ni potreben začetni kapital.

6. Kapital v d. o. o. se imenuje:
   a) delniški kapital,
   b) kapitalski delež,
   c) kapitalska vloga.

7. Kaj je značilno za s. p.?
   a) Lastnik odgovarja sam.
   b) Pri odločanju ni udeležen.
   c) Lastnik odgovarja le s svojim premoženjem.

8. Koliko ima zaposlenih s. p.?
   a) Nobenega ali 2,
   b) 100,
   c) 2000.

9. Če družbenik v d. n. o. prodaja svoj delež, mora:
   a) dobiti soglasje vsaj enega družbenika,
   b) dobiti soglasje delavcev,
   c) dobiti soglasje vseh družbenikov.

10. Katere dejavnosti s. p. ne sme opravljati?
   a) Trgovske dejavnosti.
   b) Izobraževalne dejavnosti.
   c) Bančne dejavnosti.

11. Kje se registrira d. o. o.?
   a) Na občini.
   b) Na sodišču.
   c) Na banki.

12. Kdo je v komanditni družbi odgovoren za poslovanje?
   a) Komanditist.
   b) Komplementar.
   c) Tihi družabnik.

13. Za tiho družbo je bistveno:
   a) da posle vodi tihi družabnik,
   b) da ne nastopa navzven kot družba,
   c) da tihi družabnik jamči neomejeno.

14. Za d. o. o. je značilno, da:
   a) družbeniki odgovarjajo le v višini svojega vložka,
   b) družbeniki odgovarjajo neomejeno,
   c) družba odgovarja neomejeno.

15. Za d. o. o. velja, da:
   a) mora obveščati javnost o poslovanju,
   b) obveščanje javnosti o poslovanju ni nujno,
   c) ji ni treba obveščati javnosti o poslovanju.

16. Podjetje na koncu leta izdela poročila, ki se imenujejo:
    a) slovenski računovodski standardi,
    b) bilanca stanja in bilanca uspeha,
    c) prospekt podjetja.

17. Organi d. o. o so:
    a) skupščina, poslovodja, nadzorni svet,
    b) skupščina, uprava, nadzorni svet,
    c) uprava, nadzorni svet, poslovodja.

18. V delniški družbi delničarji:
    a) jamčijo z vsem svojim premoženjem,
    b) jamčijo s svojim vložkom,
    c) ne jamčijo.

19. Kaj od naštetega je javna dobrina?
    a) Kruh.
    b) Elektrika.
    c) Mleko.

20. Sodni register je javna knjiga, ki sestoji iz:
    a) javnih dobrin,
    b) registrskega vložka in zbirke listin,
    c) osebnih in kapitalskih družb.

4. REFLEKSIJA

R E F-1

Kaj sem s tem poglavitnim sklopom pridobil -a?

Največ težav sem imel -a pri …

Pogrešal -a sem …

Način podajanja učne snovi se mi zdi …

Moje mnenje ob koncu obdelane teme:

Predlogi in kritike.

5. KLJUČNE KOMPETENCE

I K K - 1

Vprašalnik za integrirane ključne kvalifikacije

IKK Podjetništvo

Izpolni učitelj (obkroži):

Z realiziranimi izdelki iz 2. sklopa je dijak-inja _____dosegel-a naslednje cilje: *(ime in priimek)*

a) uporablja različne tehnike porajanja zamisli,
b) razvija ustvarjalnost,
c) razvija sposobnost dela v skupini,
d) sprejema odgovornost za načrtovane naloge,
e) razvija organizacijske sposobnosti,
f) dela v skupini in dosega konsenz,
g) komunicira in rešuje probleme.

Dopolni dijak:

a) Katero znanje iz 2. sklopa boste potrebovali za razvoj podjetniške miselnosti? Pri kateri temi ste bili najbolj motivirani?

b) Zapišite svoje mnenje o samostojnem, ustvarjalnem in skupinskem delu, ki je potekalo v šoli ali zunaj šole.

c) Ali in kako ste se povezovali z dejanskim gospodarskim položajem: podjetji, podjetniškimi strokovnjaki, mentorji na delovni praksi?

d) Kako ocenjujete svoje delo oziroma v koliko ste delali samostojno, in kdaj ob pomoči učitelja?

Vprašalnik za integrirane ključne kvalifikacije

IKK Učenje učenja

Izpolni učitelj (ustrezno podčrta):

Z realiziranimi izdelki iz 2. sklopa je dijak-inja:_____dokazal-a, da
(ime in priimek)

a) je motiviran-a za delo, uravnava koncentracijo med učenjem, sprejema odgovornost za učenje;
b) je socialno spreten/tna, zna delati v skupini;
c) stvari razume, povezuje, analizira, zna kritično presojati.

Dopolni dijak:

a) Premislite, kaj vam znanje iz 2. sklopa pomeni. Kako ga boste uporabili oziroma kaj boste imeli od tega?

b) Dijaki ste pri nekaterih vsebinah izmenjali mnenja in zapisali ugotovitve. Ob tem ste razvijali sposobnosti za skupinsko delo, prevzemali različne vloge in odgovornost za rezultat. Ali se strinjate s trditvijo? Dodajte komentar.

c) IKK učenje učenja dosegamo s komunikacijskimi vajami: z vajo poslušanja, vajo sporočanja (risanje likov, risbe v dvojicah). Kateri način vam bolj odgovarja?

Vprašalnik za integrirane ključne kvalifikacije

IKK Informacijsko–komunikacijska pismenost

Izpolni učitelj (obkroži):

Z realiziranimi izdelki iz 2.sklopa je dijak-inja _____dosegel-a naslednje cilje:
(ime in priimek)

a) razume pomen in vlogo informacij,
b) zna uporabljati informacijsko tehnologijo,
c) zna poiskati podatke,
d) zna obdelati podatke,
e) zna oblikovati in predstaviti informacije,
f) komunicira z učitelji strokovnih predmetov, knjižničarjem, zunanjim okoljem.

Dopolni dijak:

Iz izkušenj, pridobljenih pri obravnavanih vsebinah 2. sklopa, opišite primere uporabe informacijske tehnologije (iskanje šifer klasifikacije dejavnosti, izdelava PowerPoint predstavitve, izdelava plakata, iskanje podatkov o podjetju, izdelava in oblikovanje zgibanke o podjetju, izdelava slovarčka, oblikovanje poročila …).
Naštejte vse aktivnosti. Katero ste opravili najrajši? Zapišite probleme, ki ste jih imeli pri tem.

6. VIRI

Fortič H., (2005). Sodobno gospodarstvo. Ljubljana. DZS.

Obradovič S., Furlan D ., (2008). Predlog izobraževalnega programa Ekonomski tehnik. Ljubljana. CPI.

Potočnik V., Furlan M., (2003).Gospodarsko poslovanje 1. Celovec. Ljubljana. Mohorjeva založba.

Potočnik V., Furlan M., (2003).Gospodarsko poslovanje 2. Celovec. Ljubljana. Mohorjeva založba.

Potočnik V., Furlan M., (2000).Gospodarsko poslovanje 4. Celovec. Ljubljana. Mohorjeva založba.

Simeonov E., (2008). Učna mapa. Ljubljana: Srednja gradbena, geodetska in ekonomska šola.

Škapin D., (2008). Opomnik za avtorje učnih gradiv. Ljubljana: CPI.

http://www.mladipodjetnik.si/podjetniski-koticek/ustanovitev

http://www.oria.si

http://www.podjetnik.si/default.asp?ClanekID=3838

http://www.stat.si

7. SEZNAM TABEL IN SLIK

SEZNAM TABEL:

Tabela 1: Vrste prenehanj podjetja
Tabela 2: Rangiranje zahtevkov upnikov

SEZNAM SLIK:

Slika 1: Pravni subjekti in vrste
Slika 2: Vrste gospodarskih družb
Slika 3: Značilnosti samostojnega podjetnika
Slika 4: Primer imena firme s. p.
Slika 5: Značilnosti družbe z neomejeno odgovornostjo
Slika 6: Primer imena firme d. n. o.
Slika 7: Značilnosti družbe z neomejeno odgovornostjo
Slika 8: Primer imena firme k. d.
Slika 9: Značilnosti tihe družbe
Slika 10: Primer imena firme k. d., kjer navzven ni vidno, da gre za tiho družbo
Slik 11: Oblika d. o. o.
Slika 12: Značilnosti d. o . o.
Slika13: Organizacija vodstva d. o. o.
Slika 14: Oblika d. d.
Slika 15: Značilnosti d. d.
Slika 16: Organi d. d. in njihove naloge
Slika 17: Življenjska doba podjetja
Slika 18: Izhod podjetja iz težav